

Bruxelles, 4 iunie 2021
(OR. en)

9147/21

SOC 372
EMPL 278
ECOFIN 564
EDUC 221
SAN 359
GENDER 70
ANTIDISCRIM 70

NOTĂ

Sursă:	Comitetul pentru ocuparea forței de muncă și Comitetul pentru protecție socială
Destinatar:	Comitetul Reprezentanților Permanenți / Consiliul
Subiect:	Semestrul european a) Evaluarea punerii în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări din 2020 și a recomandărilor relevante specifice fiecărei țări din 2019 – Avizul Comitetului pentru ocuparea forței de muncă (EMCO) și al Comitetului pentru protecție socială (CPS) – Aprobare

În continuare, se pune la dispoziția delegațiilor avizul sus-menționat, în vederea aprobării acestuia în cadrul reuniunii Consiliului (EPSCO) din 14 iunie 2021.

Avizul EMCO și al CPS

privind ciclul semestrului european din 2021

Preambul

Pe baza dispozițiilor titlurilor IX și X din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), a mandatului comitetelor prevăzut la articolele 150 și 160 și a deciziei Consiliului de instituire a comitetelor, Comitetul pentru ocuparea forței de muncă (EMCO) și Comitetul pentru protecție socială (CPS) au efectuat o analiză a punerii în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări (CSR) ale Consiliului pentru 2020 și a unor părți din recomandările relevante specifice fiecărei țări pentru 2019 în domeniile ocupării forței de muncă, protecției sociale și incluziunii sociale (**secțiunea 2** din prezentul aviz). **Secțiunea 1** cuprinde opiniile comitetelor privind aspectele legate de guvernare din cadrul semestrului european.

Secțiunea 1

Aspecte generale legate de guvernare ale ciclului semestrului european din 2021 și opinii privind viitorul semestrului european

În ultimul deceniu, semestrul european a reprezentat cadrul pentru coordonarea politicilor economice în UE, acoperind politicile bugetare, economice, de ocupare a forței de muncă și sociale într-un mod integrat.

Guvernanța în materie de ocupare a forței de muncă și de politică socială este pe deplin integrată în semestrul european ¹. Articolul 148 din TFUE constituie temeiul unei serii de sarcini stabilite de tratate, toate implicând un rol esențial pentru comitetele EPSCO: liniile directoare privind ocuparea forței de muncă, raportul comun privind ocuparea forței de muncă, precum și alte activități de monitorizare în domeniul social și al ocupării forței de muncă. Tratatul impune statelor membre să contribuie la „strategi[a] coordonată de ocupare a forței de muncă” ... „într-un mod compatibil” cu orientările generale ale politicilor economice (articolul 146 din TFUE). În plus, deciziile Consiliului de instituire a EMCO și a CPS invită cele două comitete să contribuie la toate aspectele semestrului european în domeniul lor de competență și să raporteze Consiliului cu privire la acestea.

În conformitate cu articolul 148 din TFUE, EMCO examinează în fiecare an măsurile luate de statele membre pentru punerea în aplicare a politicilor lor de ocupare a forței de muncă, ținând seama de liniile directoare privind ocuparea forței de muncă, astfel cum sunt prevăzute în programele naționale de reformă (PNR), și informează Consiliul cu privire la această examinare. Pe baza mandatului său, CPS efectuează o analiză similară a punerii în aplicare a reformelor în domeniile care țin de competența sa. Rezultatele acestor activități de monitorizare sunt raportate Consiliului și sunt utilizate în discuțiile privind recomandările specifice fiecărei țări adresate statelor membre (peste 40 % dintre acestea abordând provocări în domeniile ocupării forței de muncă, competențelor și politicilor sociale în ciclurile 2019 și 2020). De asemenea, pe baza examinării menționate anterior și în cooperare cu CPS, EMCO își prezintă contribuția la raportul comun privind ocuparea forței de muncă adresat Consiliului European cu privire la situația ocupării forței de muncă în Uniune și la punerea în aplicare a liniilor directoare privind ocuparea forței de muncă.

În urma izbucnirii pandemiei de COVID-19 la începutul anului 2020 a fost nevoie de **ajustări temporare ale semestrului european**. Criza actuală a impus adoptarea de măsuri extraordinare, care au avut drept rezultat instituirea Mecanismului de redresare și reziliență (MRR) – un instrument de finanțare fără precedent pentru investiții și reforme menite să atenueze impactul economic și social al crizei și să sprijine o redresare economică durabilă și favorabilă incluziunii, precum și o tranziție verde și o tranziție digitală juste.

¹ Temeiul juridic al semestrului european este prevăzut la articolul 121 din TFUE privind coordonarea politicilor economice și la articolul 148 privind coordonarea politicilor de ocupare a forței de muncă.

MRR a avut un impact atât asupra calendarului, cât și asupra rezultatelor semestrului european, ceea ce, la rândul său, a influențat procesul de supraveghere multilaterală a evoluțiilor în domeniul ocupării forței de muncă și al politicii sociale. În special, planurile de redresare și reziliență, iar nu programele naționale de reformă (PNR), au fost desemnate ca documente de referință principale privind inițiativele de reformă ale statelor membre în cadrul acestui ciclu excepțional al semestrului european. Rapoartele de țară pentru 2021 urmează să fie înlocuite de evaluarea de către Comisie a planurilor de redresare și reziliență, iar recomandări specifice fiecărei țări cu caracter nefiscal nu vor fi emise în 2021. În plus, evaluările multilaterale din 2021 în cadrul EMCO și al CPS au avut loc înainte de publicarea planurilor de redresare și reziliență, ceea ce nu a permis comitetelor să țină seama în mod suficient de potențialul măsurilor prevăzute în planurile naționale de redresare și reziliență de a aborda recomandările specifice fiecărei țări pentru perioada 2019-2020 în domeniul social și al ocupării forței de muncă. Procesul de guvernanță a MRR nu prevedea niciun rol formal pentru EPSCO și organele sale consultative, marcând o îndepărtare semnificativă de la practica anilor precedenți în care EMCO și CPS erau implicate în toate aspectele semestrului european care intră în sfera lor de competență.

În acest context, **EMCO și CPS au continuat să monitorizeze eforturile statelor membre de a da curs recomandărilor specifice fiecărei țări din 2020 și recomandărilor relevante specifice fiecărei țări din 2019.** Chestiunile cu caracter transversal au fost examinate în comun de cele două comitete; acest lucru a permis o examinare cuprinzătoare a provocărilor comune și elaborarea unor răspunsuri adecvate în materie de politici. Extinzând în mod semnificativ discuțiile orizontale tradiționale, comitetele au pus un accent mai mare pe aspectele multilaterale și tematice ale activității lor. Acest lucru a oferit statelor membre oportunități suplimentare de a se angaja în discuții aprofundate cu privire la modul de abordare atât a provocărilor structurale, cât și a celor emergente, completând evaluările privind recomandările specifice fiecărei țări.

EMCO și CPS au solicitat în continuare implicarea **comitetelor și a organelor consultative relevante ale altor formațiuni ale Consiliului** în activitățile lor legate de semestrul european. EMCO a purtat discuții cu privire la recomandările specifice fiecărei țări privind educația, formarea și competențele împreună cu Comitetul pentru educație (EDUC), în timp ce CPS a solicitat implicarea Grupului de lucru la nivel înalt pentru sănătate publică prin intermediul delegaților săi naționali. Aceste interacțiuni au consolidat fondul axat pe politici al discuțiilor și au condus la considerații mai holistice cu privire la chestiunile care țin de competența EMCO și a CPS.

Procesul modificat temporar al semestrului european a afectat interacțiunile cu Comitetul pentru politică economică (CPE), cu partenerii sociali și cu reprezentanții organizațiilor societății civile. În special, absența recomandărilor specifice fiecărei țări cu caracter nefiscal în 2021 **a redus oportunitățile de desfășurare de activități comune de către comitetele EPSCO și ECOFIN cu privire la semestrul european.** Cu toate acestea, în aprilie 2021 a avut loc un schimb de opinii în materie de politici între EMCO și CPE pe teme de interes reciproc, relevante și pentru guvernarea semestrului european [planul de acțiune privind pilonul social, cu un accent deosebit pe obiectivele principale ale UE și pe tabloul de bord social revizuit; Recomandarea Comisiei referitoare la un sprijin activ eficace pentru ocuparea forței de muncă (EASE) și punerea în aplicare a Instrumentului de sprijin pentru atenuarea riscurilor de șomaj într-o situație de urgență (SURE)]. Comitetele EPSCO vor continua să caute noi oportunități pentru o cooperare regulată și mai strânsă între comitete în următorul ciclu al semestrului european și ulterior și își mențin angajamentul de a solicita opiniile partenerilor sociali și ale organizațiilor societății civile.

EMCO și CPS sunt de părere că **semestrul european rămâne un instrument eficace de coordonare** pentru promovarea creșterii economice durabile și favorabile incluziunii, a competitivității, a ocupării forței de muncă și a protecției sociale și incluziunii sociale adecvate, în special în perioada crizei actuale. În concluziile Consiliului EPSCO referitoare la Strategia anuală privind creșterea durabilă 2021, miniștrii au solicitat revenirea cât mai curând posibil la un ciclu veritabil al semestrului european care să permită un proces cuprinzător de supraveghere multilaterală în domeniul politicilor sociale și de ocupare a forței de muncă, consolidând în același timp coordonarea integrată a politicilor economice, sociale și de ocupare a forței de muncă.

În ceea ce privește ajustările procedurale legate de ciclul semestrului european 2021, membrii sunt de părere că modificările generate de MRR au fost justificate. Cerințele de raportare modificate au permis statelor membre să se concentreze asupra reacțiilor și a reformelor urgente în materie de politici anticriză. Totuși, aceste ajustări ar trebui să rămână temporare și există un **sprijin covârșitor în rândul membrilor celor două comitete pentru revenirea în timp util la un proces cuprinzător al semestrului european, cu reintroducerea tuturor elementelor esențiale ale acestuia, încă din următorul ciclu.**

În special, cele două comitete sunt de părere că **este esențial să se asigure o monitorizare adecvată a evoluțiilor în domeniul ocupării forței de muncă și al politicii sociale, precum și a răspunsurilor în materie de politici.** Membrii au evidențiat caracterul prospectiv pronunțat al procesului semestrului european și necesitatea de a se menține focalizarea asupra provocărilor structurale pe termen mai lung cu un domeniu de aplicare mai larg care să nu se limiteze la reformele și investițiile avute în vedere ca parte a planurilor de redresare și reziliență.

În această privință, **programele naționale de reformă (PNR)** ar trebui să rămână instrumentul de raportare relevant pentru reformele structurale și progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări, în timp ce evaluarea punerii în aplicare a planurilor de redresare și reziliență ar trebui să fie pe deplin integrată în procesul semestrului european. În acest context, **legătura dintre PNR și planurile de redresare și reziliență ar trebui să fie mai bine articulată.** Întrucât PNR acoperă o gamă mai largă de aspecte în cadrul unui proces cuprinzător al semestrului european, raportarea cu privire la punerea în aplicare a planurilor de redresare și reziliență, inclusiv cu privire la îndeplinirea obiectivelor de etapă și a țintelor planurilor de redresare și reziliență, ar putea fi integrată în PNR. Este important să se evite duplicarea raportării. În plus, în conformitate cu mandatul lor, comitetele EPSCO consideră că ar trebui să fie implicate în discutarea punerii în aplicare și a monitorizării planurilor de redresare și reziliență și a PNR.

Comitetele sunt de părere că aspectele legate de **supravegherea multilaterală** ale procesului semestrului european ar trebui menținute. **Rapoartele de țară** cuprinzătoare și periodice ale ciclurilor anterioare ar trebui reintroduse începând cu ciclul următor, ca bază pentru schimburile dintre Comisie și statele membre în ceea ce privește progresele înregistrate cu privire la punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări. Totodată, EMCO și CPS sunt de părere că **recomandările specifice fiecărei țări** cu caracter nefiscal ar trebui reintroduse, având în vedere inclusiv importanța aspectelor sociale și privind ocuparea forței de muncă în cadrul programelor de reformă ale statelor membre. Există sprijin în rândul multor state membre pentru **recomandări specifice fiecărei țări cu o dimensiune multianuală în anumite domenii de politică, însoțite de rapoarte de țară anuale și de o supraveghere multilaterală.**

Raportul comun privind ocuparea forței de muncă ar trebui să ofere în continuare o imagine de ansamblu anuală a principalelor evoluții sociale și în materie de ocupare a forței de muncă din Uniunea Europeană, inclusiv în ceea ce privește eforturile de reformă ale statelor membre. Raportul comun privind ocuparea forței de muncă rămâne un instrument adecvat de monitorizare și analiză. În viitor, acesta poate continua să reflecte impactul pandemiei asupra evoluțiilor în domeniul social și al ocupării forței de muncă, extinzându-și totodată baza analitică prin integrarea noilor obiective principale ale UE și a tabloului de bord social revizuit și reflectând eventual și măsurile de redresare și reziliență puse în aplicare de statele membre în contextul planurilor lor de redresare și reziliență. În viitor, raportul comun privind ocuparea forței de muncă ar trebui să continue să monitorizeze punerea în aplicare a liniilor directoare privind ocuparea forței de muncă, astfel cum prevede tratatul, și să raporteze cu privire la punerea în aplicare a principiilor pilonului social care au fost integrate în liniile directoare privind ocuparea forței de muncă. Alte instrumente de monitorizare ale EMCO și CPS existente rămân, de asemenea, relevante și ar trebui să contribuie în continuare la procesul semestrului european.

EMCO și CPS au salutat, de asemenea, legăturile cu semestrul european din cadrul **Planului de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale**. Obiectivele principale ale UE în domeniile ocupării forței de muncă, competențelor și politicii sociale prezentate în acest plan răspund solicitărilor celor două comitete și ale miniștrilor EPSCO de a da curs Strategiei Europa 2020. În urma Declarației de la Porto ², obiectivele principale anunțate în Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale ar trebui să fie pe deplin integrate în semestrul european, pe baza experienței acumulate grație Strategiei Europa 2020.

² Consiliul European, 8 mai 2021, Declarația de la Porto. Cu ocazia Summitului social de la Porto, liderii UE au salutat „noile obiective principale ale UE [...], precum și tabloul de bord social revizuit propus în planul de acțiune, care vor contribui la monitorizarea progreselor înregistrate în direcția punerii în aplicare a principiilor pilonului social, ținând seama de diferitele circumstanțe naționale, și ca parte a cadrului de coordonare a politicilor în contextul semestrului european”.

Privind către viitor, comitetele recunosc că există lecții pozitive care pot fi desprinse din ciclul semestrului european 2021, dar reiterează faptul că **rolul EPSCO și al organelor sale consultative** în procesul semestrului european ar trebui menținut în conformitate cu ciclurile anterioare ale semestrului european și cu aplicarea deplină a tratatului (articolul 148 din TFUE) și a mandatelor respective ale celor două comitete. Având în vedere că semestrul european a devenit cadrul de guvernanță pentru MRR, precum și pentru Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale, ar putea fi necesare unele modificări în viitorul proces al semestrului european. Cu toate acestea, este în continuare important **să se mențină echilibrul între ajustările temporare specifice legate de lansarea MRR și scopul mai larg al semestrului european**. Eforturile de raționalizare și optimizare a viitoarelor cicluri ale semestrului european ar trebui să includă **dialogul cu statele membre și discuții adecvate în cadrul formațiunilor relevante ale Consiliului și al organelor consultative ale acestora**. Cooperarea dintre comitetele consultative ale EPSCO și alte grupuri de pregătire ale Consiliului, în special CPE, EDUC și Grupul de lucru la nivel înalt pentru sănătate publică, ar trebui consolidată și mai mult în contextul unui proces cuprinzător al semestrului european. Ar trebui asigurată, de asemenea, implicarea continuă a partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile.

Secțiunea 2:

Principalele constatări ale EMCO și ale CPS în urma evaluărilor din cadrul supravegherii multilaterale cu privire la punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări din 2020 și a recomandărilor relevante specifice fiecărei țări din 2019: criza a servit drept catalizator pentru acțiune, însă corelarea măsurilor pe termen scurt cu reformele structurale pe termen mai lung necesită eforturi suplimentare

Supravegherea multilaterală, care presupune evaluări *inter pares* ale eforturilor de punere în aplicare a reformelor de către statele membre, reprezintă una dintre sarcinile principale ale Comitetului pentru ocuparea forței de muncă (EMCO) și ale Comitetului pentru protecție socială (CPS). Aceasta joacă un rol esențial în cadrul semestrului european, permițând o înțelegere comună a provocărilor interconectate și sprijinind eforturile de reformă ale statelor membre prin schimburi de cunoștințe și de bune practici în materie de politici.

În 2020, izbucnirea pandemiei de COVID-19 a necesitat adaptarea temporară a semestrului european, precum și instituirea MRR și includerea acestuia în procesul semestrului european. Comitetul pentru ocuparea forței de muncă și Comitetul pentru protecție socială și-au adaptat activitățile legate de semestrul european și au monitorizat în continuare eforturile statelor membre de punere în aplicare a reformelor, prin evaluări multilaterale axate pe recomandările specifice fiecărei țări din 2020, precum și pe elementele considerate în continuare relevante din cadrul recomandărilor specifice fiecărei țări din 2019.

În prima jumătate a anului 2021, EMCO și CPS au efectuat 112 astfel de evaluări, inclusiv 14 evaluări în domenii de interes reciproc, care au fost desfășurate în comun de cele două comitete. Evaluările referitoare la educație, formare și competențe (26 în total) au fost efectuate în comun de către EMCO și Comitetul pentru educație (EDUC). Pe lângă aceste evaluări, evaluarea din 2020 a punerii în aplicare a Recomandării Consiliului privind integrarea șomerilor de lungă durată pe piața forței de muncă a fost organizată pentru prima dată sub forma unei discuții tematice comune EMCO-CPS.

Toate evaluările specifice fiecărei țări s-au bazat pe raportarea de către statele membre cu privire la cele mai recente măsuri luate, urmată de evaluări ale acestor măsuri de către celelalte state membre și de către Comisie. Pentru a accentua aspectul multilateral al evaluărilor, elementul tematic, sub forma unor discuții aprofundate cu privire la fiecare domeniu de politică aparținând sferei de competență a comitetelor, a fost consolidat în 2021. Natura tematică a discuțiilor din cadrul celor două comitete a contribuit la pregătirea concluziilor orizontale, care sunt prezentate în această secțiune.

Reformele în domeniul politicilor active privind piața forței de muncă și al serviciilor publice de ocupare a forței de muncă

În februarie 2021, au fost efectuate 20 de evaluări în domeniul politicilor active privind piața forței de muncă și al serviciilor publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM). Accentul s-a pus în principal pe răspunsurile în materie de politici în contextul COVID-19, cum ar fi schemele privind reducerea timpului de muncă, precum și pe aspecte cu caracter mai structural, cum ar fi activitățile de informare destinate tinerilor și grupurilor vulnerabile, vizând inclusiv eficacitatea SPOFM în furnizarea de servicii șomerilor și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, în special în contextul pandemiei.

Izbucnirea pandemiei a determinat statele membre să își concentreze eforturile asupra atenuării impactului crizei asupra lucrătorilor, a gospodăriilor și a întreprinderilor. Răspunsul a implicat o combinație de măsuri bugetare, de ocupare a forței de muncă și de politică socială. Schemele privind reducerea timpului de muncă și subvențiile salariale au fost utilizate în mare măsură pentru a sprijini menținerea locurilor de muncă. În unele cazuri, schemele s-au bazat pe instrumente existente, dar extinse și/sau adaptate, în alte cazuri au fost introduse măsuri *noi*.

Pandemia a avut un impact asimetric și, prin urmare, a afectat în mod diferit forța de muncă din punctul de vedere al gravității. În consecință, au fost furnizate diverse forme de asistență financiară, în special lucrătorilor independenți sau persoanelor cu contracte atipice, inclusiv lucrătorilor sezonieri și altor grupuri vulnerabile, tinerii și femeile fiind, în general, categorii suprareprezentate în rândul persoanelor cu contracte de muncă pe durată determinată. Cu toate acestea, sprijinul acordat în timp util a jucat un rol crucial în atenuarea impactului global al crizei asupra nivelurilor de ocupare a forței de muncă, asigurând menținerea locurilor de muncă și punând bazele pentru gestionarea tranzițiilor profesionale. Într-o serie de state membre, măsurile anticriză au fost concepute împreună cu partenerii sociali.

Statele membre au consolidat, de asemenea, politicile active privind piața forței de muncă, în special în ceea ce privește formarea și consilierea destinate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și lucrătorilor cu risc ridicat de a-și pierde locul de muncă. Pe lângă măsurile vizând locuri de muncă subvenționate, au fost puse în aplicare și parcursuri de învățare la distanță, de perfecționare și de recalificare, precum și de formare digitală, cu scopul de a sprijini atât lucrătorii (inclusiv pe cei concediați temporar), cât și persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. De asemenea, statele membre au aplicat adesea formule flexibile de lucru, cum ar fi munca la distanță, deși, în unele cazuri, cadrul național de reglementare a trebuit să fie revizuit. Totodată, sistemele de protecție socială au făcut obiectul unor ajustări temporare.

În ansamblu, statele membre au abordat în linii mari elementele recomandărilor specifice fiecărei țări referitoare la atenuarea impactului crizei asupra ocupării forței de muncă, deși, în majoritatea statelor membre care fac obiectul evaluării, sunt necesare mai multe eforturi pentru a se combate șomajul în creștere în rândul tinerilor și pentru a se oferi sprijin grupurilor vulnerabile.

Au fost subliniate, de asemenea, unele deficiențe, care se referă în principal la răspunsurile în materie de politici la provocările structurale. În cursul discuției, a reieșit că, în mai multe state membre, criza provocată de pandemia de COVID-19 a întrerupt sau a încetinit punerea în aplicare a reformelor în materie de activare a forței de muncă și a reformelor privind serviciile publice de ocupare a forței de muncă (SPOFM). Persistă provocări importante în ceea ce privește capacitatea și organizarea SPOFM; participarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă la politicile active privind piața forței de muncă; sprijinul eficace și specific pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, pentru persoanele care nu sunt încadrate profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare și pentru alte grupuri vulnerabile, cum ar fi persoanele cu dizabilități și persoanele provenite dintr-un context de migrație, precum și eliminarea obstacolelor din calea participării pe piața forței de muncă. În majoritatea statelor membre, sunt în continuare necesare reforme structurale bazate pe abordări specifice pentru a depăși aceste probleme sau, în unele cazuri, punerea în aplicare se află încă într-un stadiu incipient. Cu toate acestea, au fost depuse sau planificate unele eforturi în vederea sporirii efectivelor de personal și a îmbunătățirii echipamentelor tehnologice utilizate în cadrul SPOFM, inclusiv prin investiții în digitalizarea serviciilor pentru a le spori capacitatea și pentru a asigura continuitatea în timpul pandemiei și ulterior.

Disponibilitatea finanțării din partea UE (în special prin FSE, SURE și REACT-EU) a contribuit la extinderea semnificativă a resurselor naționale dedicate punerii în aplicare a schemelor privind reducerea timpului de muncă și a unor măsuri similare de menținere a ocupării forței de muncă și de sprijinire a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, precum și a măsurilor de sprijinire a capacității SPOFM. Cu toate acestea, au fost exprimate îngrijorări cu privire la situația pe termen mai lung care se va înregistra odată ce măsurile de sprijin de urgență vor fi sistate. Acest lucru este, de asemenea, strâns legat de procesul general de restructurare economică și de provocarea de a evalua viabilitatea întreprinderilor ca bază pentru adaptarea schemelor privind reducerea timpului de muncă și a sprijinului sub formă de subvenții salariale. În acest sens, ar trebui luată în considerare și prevalența lipsei de personal calificat în anumite sectoare. Statele membre au în vedere, de asemenea, noi reforme și investiții în domeniul măsurilor de activare, utilizând fondurile instrumentului NextGenerationEU prin intermediul Mecanismului de redresare și reziliență.

Există un consens general cu privire la necesitatea de a se introduce măsuri de încurajare a relocării lucrătorilor pe piața forței de muncă, acordând o atenție deosebită perspectivelor de angajare ale grupurilor celor mai afectate de criză, în special ale tinerilor, ale femeilor, ale persoanelor cu dizabilități, precum și ale persoanelor provenite dintr-un context de migrație. În acest context, statele membre analizează în principal introducerea și punerea în aplicare a unor măsuri de perfecționare și recalificare ca fiind unele dintre principalele priorități ale viitoarelor acțiuni în materie de politici, în conformitate cu tranziția digitală și tranziția verde.

Monitorizarea continuă și evaluările impactului sunt necesare pentru a se evalua impactul pandemiei și, atunci când este necesar, pentru a se oferi sprijin suplimentar.

Reforme în domeniul participării femeilor pe piața forței de muncă prin accesul la educația și îngrijirea timpurie (ECEC) și la îngrijirea pe termen lung

În aprilie 2021, EMCO și CPS au evaluat în comun recomandările relevante specifice fiecărei țări din 2019 pentru patru state membre și o recomandare specifică din 2020 pentru un stat membru în ceea ce privește participarea femeilor pe piața forței de muncă grație accesului la educația și îngrijirea timpurie (ECEC) și la îngrijirea pe termen lung, inclusiv, pentru un stat membru, integrarea politicilor active privind piața forței de muncă și a politicilor sociale.

În cadrul discuției au apărut o serie de provocări comune în materie de politici, inclusiv în ceea ce privește disparitatea persistentă privind ocuparea forței de muncă, ponderea ridicată a femeilor angajate cu fracțiune de normă, diferențele de remunerare și de pensii între femei și bărbați, precum și cauzele acestora. Dacă responsabilitățile de îngrijire joacă un rol major în participarea femeilor pe piața forței de muncă, stereotipurile de gen persistă și ele, având un impact considerabil asupra rezultatelor. Prin urmare, a fost evidențiată dimensiunea de gen puternică în sectorul îngrijirii pe termen lung și impactul acesteia atât pentru lucrătorii formali, cât și pentru persoanele care asigură servicii informale de îngrijire.

Unele state membre au remarcat că ponderea crescută a femeilor care lucrează cu fracțiune de normă începe să se contureze uneori deja înainte de întemeierea familiei și nu se schimbă în timp. În ceea ce privește diferențele de remunerare și de pensii între femei și bărbați, diferite abordări menite să sporească transparența pe piața forței de muncă, inclusiv prin instrumente digitale și analitice, pot sprijini combaterea acestor diferențe.

Statele membre au investit în ECEC, cu scopul de a spori atât disponibilitatea, cât și calitatea serviciilor. Relevanța obiectivelor de la Barcelona a fost, de asemenea, amintită în cursul discuțiilor.

Rolul serviciilor, în special al serviciilor de ECEC, conjugate cu prestații bine concepute, a fost evidențiat în discuția privind politicile familiale care sprijină participarea femeilor pe piața forței de muncă. Coordonarea dintre diferitele niveluri ale administrației publice poate fi relevantă pentru a se asigura disponibilitatea serviciilor. Prestațiile de asistență socială trebuie să fie corelate cu politicile de activare, ceea ce, în unele cazuri, necesită eforturi suplimentare din partea statelor membre vizând consolidarea coordonării dintre diferitele structuri guvernamentale implicate. La un nivel mai general, pentru ca politicile să fie eficiente, este important ca diferitele părți interesate să se coordoneze și să dea dovadă de cooperare.

Unele state membre au reformat concediile pentru creșterea copilului și prestațiile parentale și au extins prestațiile de paternitate pentru a îmbunătăți echilibrul dintre viața profesională și cea privată. Au fost subliniate, de asemenea, relevanța politicilor active privind piața forței de muncă, precum și măsurile de informare prin intermediul unor servicii specifice pentru persoanele cele mai vulnerabile.

Discuția a arătat că extinderea serviciilor formale de asistență pe termen lung poate fi un instrument eficace de sprijinire a participării femeilor pe piața forței de muncă. Măsurile relevante în materie de politici includ, printre altele, dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu și a celor de la nivelul comunității (de exemplu, centre de zi).

Unele state membre utilizează pe scară largă resursele Fondului social european (FSE) pentru a sprijini investițiile în ECEC și în îngrijirea pe termen lung, iar câteva state membre intenționează să utilizeze resursele MRR. În acest sens, a fost subliniată importanța sustenabilității unor astfel de investiții.

Monitorizarea și evaluarea politicilor au fost evidențiate ca elemente importante pentru eficacitatea politicilor.

Reforme în domeniul segmentării pieței forței de muncă, al salariilor, al impozitării veniturilor salariale și al muncii nedeclarate

Domeniile de politică ale segmentării pieței forței de muncă, salariilor, impozitării veniturilor salariale și muncii nedeclarate prezintă în continuare o importanță structurală, inclusiv în contextul actual marcat de schimbări semnificative ale modelelor de ocupare a forței de muncă din cauza pandemiei de COVID-19. În februarie 2021, EMCO a efectuat evaluări în aceste domenii de politică în nouă state membre, în principal cu privire la elementele relevante ale recomandărilor specifice fiecărei țări din 2019.

Pandemia de COVID-19 a scos la iveală vulnerabilități preexistente pe piețele forței de muncă, distrugerea locurilor de muncă ca urmare a pandemiei fiind concentrată în principal în sectoare în care predomină formele de ocupare a forței de muncă mai puțin sigure; printre acestea se numără activitățile independente, fiind afectați în mod disproporționat tinerii și grupurile vulnerabile, inclusiv din cauza suprareprezentării lor în rândul lucrătorilor cu forme de muncă atipice. Astfel, provocările structurale au fost expuse și mai mult în timpul crizei. Este probabil ca acestea să poată fi depășite prin politici care să abordeze lacunele structurale, să sprijine o creștere mai favorabilă incluziunii și mai durabilă și să abordeze provocările și oportunitățile tranziției verzi și ale tranziției digitale.

Înainte de criza provocată de pandemia de COVID-19, au fost întreprinse o serie de reforme pentru a se aborda segmentarea pieței forței de muncă, pandemia încetinind, în unele cazuri, ritmul punerii în aplicare sau impactul acestora. Schemele privind reducerea timpului de muncă și sprijinul pentru lucrătorii independenți continuă să fie utilizate pe scară largă în contextul actual, aceste măsuri de urgență fiind îmbrățișate într-un grad considerabil. De asemenea, politicile active privind piața forței de muncă au fost consolidate și ajustate la impactul pandemiei și au inclus stimulente pentru angajare. S-a subliniat faptul că, pentru punerea în aplicare cu succes a acestor tipuri de măsuri, este esențial ca acestea să fie concepute în mod adecvat și ca angajatorii să fie informați în mod suficient. Este necesară o abordare echilibrată pentru a se ține seama atât de aspectele legate de crearea/distrugerea locurilor de muncă, cât și de necesitatea unor eforturi suplimentare în vederea reducerii segmentării pieței forței de muncă. Păstrarea locurilor de muncă și sprijinirea creării de locuri de muncă trebuie să fie luate în considerare alături de aspectele privind calitatea locurilor de muncă și nevoile de realocare.

În anumite cazuri, există riscul ca măsurile anticriză să devieze atenția de la obstacolele structurale, pe termen lung, care stau în calea unor tipuri mai stabile de locuri de muncă. În multe state membre, acțiunile inspectoratelor de muncă, precum și măsurile de consolidare a capacității acestora sunt factori-cheie în reducerea segmentării pieței forței de muncă. În acest scop, stimulentele, cum ar fi subvențiile pentru angajare, precum și măsurile disuasive sub formă de amenzi pot fi combinate în mod eficient. Deși este important să se analizeze și să se evalueze impactul măsurilor luate pentru a se reduce segmentarea, s-a recunoscut că acest lucru ar putea fi dificil din cauza impactului pandemiei actuale de COVID-19, în special având în vedere restricțiile și accentul pus pe măsurile luate pentru păstrarea locurilor de muncă.

În ceea ce privește diferențele de remunerare între femei și bărbați, este important să se analizeze cauzele subiacente și să se ia măsuri holistice, inclusiv prin adaptarea sistemului de prestații, astfel cum s-a demonstrat într-unul dintre cazurile examinate.

Instrumentele TIC pot fi utile atât în combaterea segmentării pieței forței de muncă, cât și în acțiunile de informare cu privire la consecințele negative ale acesteia, precum și în remedierea diferențelor de remunerare între femei și bărbați. Mai multe state membre au raportat că măsurile din acest domeniu vor fi incluse în planurile naționale de redresare și reziliență, în timp ce în câteva state membre discuțiile sunt încă în desfășurare.

Referitor la impozitarea veniturilor salariale, s-au înregistrat progrese în ceea ce privește reducerea sarcinii fiscale asupra costului forței de muncă, în special pentru veniturile mici și medii, în principal prin facilități fiscale și prin reducerea contribuțiilor sociale. Unele dintre măsurile puse recent în aplicare în statele membre au fost concepute pentru a sprijini întreprinderile să facă față crizei provocate de pandemia de COVID-19 și ar putea avea caracter temporar, însă au fost luate totodată măsuri permanente.

Au fost exprimate îngrijorări vizând incertitudinea legată de neutralitatea fiscală pe termen mediu a acestor schimbări fiscale, deoarece s-au înregistrat puține progrese în ceea ce privește transferarea sarcinii către baze de impozitare care sprijină într-o mai mare măsură creșterea durabilă și favorabilă incluziunii. Există încă posibilități de realizare a unei astfel de reorientări fiscale, care este relevantă în contextul actual, deoarece ar putea contribui la o redresare favorabilă incluziunii și ar putea sprijini tranziția verde. Există în continuare și alte probleme legate de sistemul fiscal, în special lacune sau ineficiențe specifice, precum și factori care descurajează încadrarea în muncă a celei de a doua persoane care contribuie la venitul unui cuplu. Acest ultim aspect este și o chestiune de disparitate de gen, întrucât cea de a doua persoană care contribuie la venitul cuplului este, în cele mai multe cazuri, o femeie.

În ceea ce privește munca nedeclarată, au fost subliniate relevanța strategiilor multidimensionale și rolul crucial al inspectoratelor de muncă, precum și colaborarea dintre diferitele autorități. A fost menționată, de asemenea, necesitatea de a se adopta strategii cuprinzătoare care să abordeze aspectele diverse și multidimensionale ale muncii nedeclarate.

Unele state membre intenționează să includă măsuri în aceste domenii în planurile lor de redresare și reziliență sau să utilizeze sprijinul financiar oferit de REACT-EU și FSE+.

În general, este necesar să se țină seama de schimbările aduse de criza provocată de pandemia de COVID-19. Noua realitate care a apărut în urma crizei a făcut ca unele instrumente și concepte analitice să fie depășite sau a necesitat abordări analitice mai cuprinzătoare, deoarece distincția dintre locurile de muncă temporare și cele permanente nu mai este singura relevantă. Apariția unor noi forme de muncă, în special a lucrului pe platforme online, a fost evidențiată ca o chestiune care va necesita o analiză suplimentară în ceea ce privește aspectele legate de segmentare.

Evaluarea a evidențiat, de asemenea, răspunsurile relevante în materie de politici pentru abordarea provocărilor din domeniile de politică examinate, și anume necesitatea de a sprijini inspectoratele de muncă pentru a combate munca nedeclarată și segmentarea forței de muncă; importanța revizuirii legislației privind protecția ocupării forței de muncă și a lacunelor în materie de reglementare pentru a aborda segmentarea; necesitatea unei strategii instituționale holistice care să includă reforme ale sistemelor fiscale, politici privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată, investiții în structuri de îngrijire timpurie, remunerarea egală și alte politici care să sprijine egalitatea de șanse în vederea reducerii disparităților de gen.

Dialogul social – evaluare periodică

În decembrie 2020, EMCO și-a desfășurat evaluarea anuală privind dialogul social împreună cu partenerii sociali europeni și naționali. Având ca scop evaluarea progreselor înregistrate în direcția punerii în aplicare a recomandărilor relevante specifice fiecărei țări din 2020, evaluarea a pus în evidență, de asemenea, implicarea partenerilor sociali în contextul crizei provocate de pandemia de COVID-19, precum și pregătirea programelor naționale de reformă (PNR) și a planurilor de redresare și reziliență.

În statele membre în cauză, există cadre pentru dialogul social, dar sunt necesare eforturi suplimentare pentru a stabili o implicare semnificativă a partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor și un dialog social funcțional. Există în continuare preocupări semnificative în ceea ce privește aspectele practice ale consultării partenerilor sociali cu privire la transparență, actualitate și relevanță, precum și în ceea ce privește impactul real al acestora asupra elaborării politicilor. Au fost raportate unele evoluții încurajatoare, în special în ceea ce privește implicarea sporită a partenerilor sociali în conceperea măsurilor anticriză și în stabilirea salariului minim. Unele state membre implică partenerii sociali în elaborarea de măsuri specifice într-un stadiu incipient.

Partenerii sociali consideră că sunt necesare în continuare consultări mai regulate și în timp util pentru a se asigura că aceștia pot contribui în mod adecvat la evoluțiile politicilor. Atunci când consultă partenerii sociali, guvernele ar putea, de asemenea, să ofere în mod sistematic feedback cu privire la modul în care au fost abordate propunerile lor.

Consolidarea capacităților partenerilor sociali cu o perspectivă pe termen mai lung rămâne un obiectiv important. În acest sens, a fost subliniat rolul specific al Fondului social european, precum și necesitatea unei evaluări periodice a eficacității unor astfel de investiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea contribuțiilor partenerilor sociali.

Reformele în domeniile educației, formării și competențelor

Ca și în anii precedenți, în martie 2021, EMCO a revizuit, împreună cu Comitetul pentru educație, recomandările relevante specifice fiecărei țări în domeniile educației, formării și competențelor. Evaluările au vizat 26 de state membre și, în general, au inclus atât recomandările specifice fiecărei țări din 2020, cât și elementele relevante ale recomandărilor specifice fiecărei țări din 2019. În cazul a trei state membre, au fost examinate doar recomandările specifice fiecărei țări din 2019 (sau anumite părți ale acestora).

Eforturi de reformă în domeniul educației și al competențelor au fost întreprinse deja înainte de pandemie, iar unele state membre au continuat aceste acțiuni în timpul pandemiei. Pentru a face față crizei, mai multe state membre au majorat bugetele pentru a consolida investițiile în educație și competențe, în special în competențele digitale de bază, în infrastructură și în soluțiile online, cum ar fi platformele digitale, care s-au dovedit a fi elemente esențiale pentru menținerea bunei desfășurări a activității de învățare, formare și muncă în perioadele de limitare a mișcării persoanelor. Unele state membre explorează, de asemenea, abordări inovatoare, cum ar fi cupoanele valorice digitale și conturile de învățare individuale, ca parte a acestui efort.

Criza provocată de pandemia de COVID-19 a exacerbât provocările preexistente legate de educație și competențe. Măsurile de limitare a mișcării persoanelor și măsurile de distanțare socială au accentuat problemele legate de decalajul digital și de accesul inegal la educație și formare. În același timp, cursurile de perfecționare și de recalificare sunt considerate elemente-cheie pentru a sprijini redresarea, a îmbunătăți reziliența economică și a promova tranziția digitală și tranziția verde. Lipsa de personal calificat și neconcordanța de competențe din unele sectoare, în special în sectorul TIC, s-au agravat, de asemenea, în pofida creșterii șomajului.

Statele membre tind să combine răspunsul la pandemia de COVID-19 cu un răspuns pe termen mai lung la provocările structurale, inclusiv cu scopul de a sprijini tranzițiile eficiente pe piața muncii către locuri de muncă de o mai bună calitate, abordând totodată provocările generate de tranziția digitală și de tranziția verde. S-au depus eforturi semnificative de investiții și de reformă la toate nivelurile de educație – inclusiv ECEC, învățământul general, educația și formarea profesională (EFP) inițială și continuă, învățământul superior și învățarea în rândul adulților. Statele membre au întreprins, de asemenea, acțiuni pentru a face sistemele de educație și formare mai relevante pentru nevoile pieței forței de muncă. Acestea au pus în aplicare sau au planificat reforme pentru a aborda problemele legate de disparitățile în materie de educație și formare și pentru a reduce decalajul digital.

Multe inițiative în materie de politici merg în direcția cea bună. Cu toate acestea, progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări atât din 2019, cât și din 2020 sunt inegale. Unele provocări structurale reprezintă în continuare o preocupare majoră într-o serie de state membre și necesită acțiuni suplimentare, în special în ceea ce privește: părăsirea timpurie a școlii; rezultatele educației în învățământul general și EFP (inclusiv în ceea ce privește ratele de rezultate slabe și rezultatele PISA); participarea scăzută la învățarea în rândul adulților; subcalificarea forței de muncă; inegalitățile sociale și teritoriale în ceea ce privește accesul la educație, formare, competențe digitale și infrastructură. Situația dificilă a grupurilor vulnerabile și defavorizate în această privință a fost subliniată în cursul evaluării, precum și provocările cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în sectorul educației și în ceea ce privește accesul la piața forței de muncă. Cooperarea între părțile interesate, atât în sectorul educației și formării, cât și în sectorul pieței forței de muncă și cel al politicii sociale, este necesară pentru a obține rezultate mai eficace și mai cuprinzătoare în materie de reforme. Monitorizarea și evaluarea sunt, de asemenea, componente importante ale eforturilor de reformă.

Pe lângă finanțarea națională, mai multe state membre utilizează deja pe scară largă sau intenționează să utilizeze fondurile UE disponibile, cum ar fi Fondul social european Plus și Mecanismul de redresare și reziliență, pentru a realiza reformele necesare. În acest sens, ar fi important să se asigure complementaritatea între diferitele surse de finanțare.

Mai multe state membre au reamintit obiectivele și prioritățile Rezoluției Consiliului privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030).

În contextul planurilor de redresare și reziliență naționale și al programării resurselor politicii de coeziune pentru perioada 2021-2027, EMCO a solicitat, de asemenea, implicarea activă și periodică a partenerilor sociali în pregătirea și punerea în aplicare a reformelor în domeniul politicii de ocupare a forței de muncă și a măsurilor de investiții relevante.

Integrarea șomerilor de lungă durată pe piața forței de muncă – evaluare periodică

Evaluarea **Recomandării Consiliului privind integrarea șomerilor de lungă durată pe piața forței de muncă** a avut loc în noiembrie 2020. În vederea discutării unor răspunsuri integrate în materie de politici în contextul COVID-19, această a treia evaluare bianuală a fost efectuată în comun de EMCO și CPS. Evaluarea din 2020 a analizat impactul pandemiei asupra șomerilor de lungă durată, precum și răspunsurile oferite de serviciile sociale și de ocupare a forței de muncă pentru furnizarea de servicii integrate. Aceasta a evaluat modul în care statele membre au abordat provocările cu care s-au confruntat șomerii de lungă durată în etapele inițiale ale crizei economice și măsurile puse în aplicare pentru a preveni creșterea șomajului de lungă durată, precum și posibilele căi de redresare ³.

În ceea ce privește **serviciile de ocupare a forței de muncă**, consilierea individualizată sau crearea de profiluri, precum și accesul la servicii și disponibilitatea acestora au fost cele mai afectate de criza provocată de pandemia de COVID-19. Înregistrarea și furnizarea de servicii integrate au fost cele mai puțin afectate. Din considerente legate de sănătate și siguranță, multe state membre au depus eforturi pentru a transfera servicii în spațiul online. Cu toate acestea, rezultatele au fost eterogene, un factor fiind accesul inegal la servicii online în rândul șomerilor de lungă durată și al persoanelor inactive, în special al celor cu competențe TIC mai reduse.

În ceea ce privește **serviciile sociale**, evaluarea a arătat că pandemia a avut un impact negativ asupra furnizării de servicii, în special asupra celor care necesită contacte personale. Deși sprijinul pentru persoanele aflate în cele mai vulnerabile situații a fost menținut într-o anumită măsură, acest sprijin s-a axat în principal pe accesul la prestațiile de asistență socială și pe continuitatea furnizării acestora. Beneficiarii venitului minim au fost unul dintre grupurile-țintă prioritare în unele state membre. Înregistrarea și integrarea serviciilor par a fi cele mai puțin afectate. Unele state membre au depus eforturi suplimentare pentru a îmbunătăți accesul la prestații.

³ Mesajele principale au fost trimise către EPSCO separat (ianuarie 2021), a se vedea documentul 5623/21.

Incertitudinea cu privire la implicațiile pe termen lung ale crizei actuale asupra sprijinului acordat șomerilor de lungă durată a fost, de asemenea, larg împărtășită, având în vedere accentul actual pus pe răspunsul mai ales la efectele imediate ale crizei asupra pierderii locurilor de muncă și asupra menținerii locurilor de muncă. În acest context, eforturile de punere în aplicare a politicilor pe termen mediu și lung vor trebui să se concentreze pe finalizarea programelor și a măsurilor care au fost întrerupte sau amânate din cauza pandemiei de COVID-19, precum și pe combinația specifică de servicii pentru șomerii de lungă durată și pe furnizarea integrată a acestora.

Reformele în domeniul protecției sociale și în domeniul incluziunii sociale

Criza provocată de pandemia de COVID-19 a amintit cu tărie importanța sistemelor de protecție socială pentru atenuarea efectelor economice și sociale ale activității economice reduse și pentru facilitarea incluziunii sociale a persoanelor vulnerabile. Deși sistemele de protecție socială și-au îndeplinit pe deplin rolul de stabilizatori automați, protejând mijloacele de trai ale multor persoane, criza a evidențiat, de asemenea, lacune structurale în ceea ce privește adecvarea și acoperirea măsurilor de protecție socială și incluziune socială. Măsurile de urgență implementate atât la nivelul UE, cât și la nivel național au contribuit la evitarea unei crize sociale de proporții în întreaga Europă.

În 2020, în cadrul semestrului european, 21 de state membre au primit o recomandare specifică fiecărei țări referitoare la protecția socială și incluziunea socială. Deși multe dintre recomandări au fost emise în legătură cu criza provocată de pandemia de COVID-19, majoritatea recomandărilor specifice fiecărei țări au reflectat, de asemenea, provocări structurale preexistente, deja evidențiate în ciclurile anterioare ale semestrului, dar în special în recomandările specifice fiecărei țări din 2019. Recomandările au abordat provocările în ceea ce privește asigurarea accesului la protecție socială pentru toți (de exemplu BG, CY, IT, NL, PT, RO, SI, SK); adecvarea și acoperirea prestațiilor de sprijin pentru venit, în combinație cu accesul la servicii sociale și esențiale (BG, EE, ES, HR, HU, LT, LV, PL, PT, RO, SK), acordând o atenție deosebită intensificării cooperării dintre SPOFM și serviciile sociale (EE, ES, HU, SK); furnizarea de locuințe (IE) și servicii de ECEC de calitate și la prețuri acceptabile, inclusiv în contextul sprijinirii participării femeilor pe piața forței de muncă (AT, CZ, IT, PL). Provocările de interes comun au fost evaluate în comun de EMCO și CPS.

Pe măsură ce pandemia a căpătat amploare, toate statele membre care au făcut obiectul evaluării au luat măsuri de urgență pentru a consolida, precum și pentru a menține funcționarea „normală” a **sistemelor lor de protecție socială**, adesea în plus față de reformele în curs. Astfel de măsuri au inclus relaxarea condițiilor de eligibilitate; introducerea temporară de noi prestații; extinderea schemelor de sprijin existente; precum și instituirea unor măsuri de urgență pentru a oferi lucrătorilor venituri de înlocuire adecvate.

În același timp, criza a scos la iveală decalajele de acces și de acoperire preexistente din sistemele de protecție socială din mai multe state membre. Evaluările efectuate de CPS au confirmat faptul că nu toate grupurile de populație au fost protejate în mod eficace și că există încă dificultăți întâmpinate de mai multe grupuri (în special lucrătorii independenți și lucrătorii cu contracte atipice), care tind să se confrunte cu o incertitudine economică mai mare, având un acces mai limitat la protecție socială. Măsurile temporare de urgență, cum ar fi schemele privind reducerea timpului de muncă în care au fost investite resurse financiare substanțiale, nu au adus beneficii tuturor categoriilor de lucrători în aceeași măsură. Mai important, evaluările au arătat că măsurile temporare nu pot înlocui nevoia de extindere a protecției sociale pentru persoanele care nu sunt acoperite în mod permanent. Vor fi necesare mai multe eforturi pentru a aborda, în mod structural, acoperirea, caracterul adecvat și transferabilitatea drepturilor de protecție socială, în conformitate cu Recomandarea Consiliului privind accesul la protecție socială.

Criza a scos în evidență, de asemenea, lacunele existente în ceea ce privește furnizarea **prestațiilor de asistență socială**. Numeroase state membre au introdus măsuri temporare pentru sprijinirea veniturilor gospodăriilor aflate în situații fragile. Măsurile au constat în relaxarea criteriilor de eligibilitate; reducerea complexității procedurilor administrative; îmbunătățirea nivelurilor prestațiilor; furnizarea de prestații în natură suplimentare sau îmbunătățirea serviciilor. Răspunsurile statelor membre legate de criză au evidențiat importanța unei protecții adecvate a veniturilor. Necesitatea unor reforme structurale suplimentare în acest domeniu a fost confirmată de evaluările multilaterale. O protecție mai solidă a venitului minim ar putea sprijini redresarea și, acționând ca un stabilizator automat eficace, ar face economiile și societățile mai reziliente la crizele viitoare. Privind în perspectivă, statele membre trebuie să își intensifice eforturile pentru a îmbunătăți eficacitatea furnizării unui sprijin adecvat pentru venit, bine corelată cu accesul la servicii sociale de înaltă calitate și la piețe ale forței de muncă favorabile incluziunii, în conformitate cu abordarea incluziunii active.

Furnizarea de **servicii sociale** a fost supusă unei presiuni enorme în urma pandemiei de COVID-19, deoarece măsurile de limitare a mișcării persoanelor, deficitul de personal, problemele de comunicare și dificultățile de coordonare cu părțile interesate au afectat în mod grav furnizarea de servicii. Utilizarea instrumentelor online și a altor TIC a contribuit la asigurarea furnizării continue de servicii. În același timp, factori precum statutul socioeconomic, vârsta beneficiarilor, inegalitățile teritoriale și lipsa infrastructurii au îngreunat furnizarea de servicii persoanelor celor mai vulnerabile. Deși evaluările CPS au recunoscut potențialul noilor tehnologii în dezvoltarea serviciilor sociale în societățile actuale aflate în proces de digitalizare rapidă, statele membre ar trebui să țină seama de nevoile specifice ale persoanelor celor mai vulnerabile și de dependența lor mai mare de contacte personale pentru servicii. Eforturile de intensificare a cooperării și coordonării eficiente între furnizorii de servicii trebuie să continue, pentru a se asigura că oamenii au un punct unic de contact prin intermediul căruia să aibă acces la sprijinul relevant. În acest scop, capacitatea furnizorilor relevanți și coordonarea acțiunilor acestora ar putea fi consolidate și mai mult.

Este posibil ca închiderea parțială sau completă a școlilor și a structurilor de îngrijire a copiilor în timpul pandemiei să fi exacerbât inegalitățile existente în ceea ce privește recurgerea la **educația și îngrijirea timpurie (ECEC)**. Ca răspuns la criza provocată de pandemia de COVID-19 și la închiderea școlilor și a structurilor de îngrijire a copiilor, multe state membre au introdus acțiuni de urgență pentru a sprijini **părinții și îngrijitorii**, cum ar fi prestații financiare suplimentare și temporare și furnizarea în continuare de servicii de îngrijire a copiilor pentru lucrătorii esențiali. Măsurile structurale luate de statele membre pentru a extinde participarea și a îmbunătăți calitatea serviciilor de ECEC includ reducerea vârstei preșcolare obligatorii sau asigurarea accesului universal gratuit la învățământul preșcolar, construirea și renovarea grădinițelor, precum și creșterea sprijinului pentru taxele de școlarizare aferente frecventării grădinițelor. Vor fi necesare în continuare eforturi specifice de sprijinire a copiilor expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială.

S-a demonstrat că actuala criză are o **puternică dimensiune de gen**. Odată cu închiderea școlilor în timpul pandemiei, povara îngrijirii (neremunerate) a crescut atât pentru femei, cât și pentru bărbați, dar femeile au fost mai puternic afectate. Lipsa (sau reducerea) furnizării de servicii de ECEC a redus, la rândul său, sprijinul pentru participarea pe piața forței de muncă a părinților (în special a femeilor), sprijin care rămâne una dintre cele mai eficiente modalități de combatere a cauzelor profunde ale sărăciei în rândul copiilor.

Lipsa de locuințe la prețuri accesibile, **lipsa de adăpost și excluziunea locativă** devin din ce în ce mai mult o problemă în UE. Pandemia a făcut ca numărul persoanelor fără adăpost să crească și mai mult, deoarece criza a creat dificultăți pentru multe gospodării în ceea ce privește plata unei locuințe adecvate, perturbând, în același timp, construcția de noi locuințe. Proprietarii cu venituri mici și chiriașii privați au fost afectați în mod deosebit, dar și persoanele cu venituri medii au devenit împovărate de creșterea costurilor cu locuința și întreținerea.

Printre măsurile de protecție a locatarilor și a deținătorilor de ipotecă s-au numărat oferirea de facilități pentru plăți aferente locuințelor, creditelor ipotecare și altor cheltuieli ale gospodăriilor, suspendarea evacuărilor pe durata crizei și noi împrumuturi fără dobândă sau cu dobândă redusă acordate persoanelor fizice. Unele state membre și-au intensificat, de asemenea, sprijinul și serviciile de îngrijire pentru persoanele fără adăpost, prin extinderea adăposturilor, transformarea adăposturilor de noapte în adăposturi de zi și distribuirea de pachete de ajutoare (produse alimentare și de igienă). Planurile de vaccinare ale statelor membre ar trebui să asigure accesul adecvat pentru persoanele aflate în adăposturi și cele care se confruntă cu lipsa de adăpost. Eforturile structurale de combatere a lipsei de adăpost și a excluziunii locative ar trebui să acorde prioritate abordărilor integrate care să combine prevenția, accesul rapid la locuințe permanente și furnizarea de servicii de sprijin. Construirea de noi locuințe sociale trebuie, de asemenea, accelerată.

Reformele în domeniul pensiilor

Având în vedere ponderea lor bugetară ridicată și importanța socială tot mai mare în contextul îmbătrânirii societăților europene și al piețelor forței de muncă în schimbare, pensiile au reprezentat un domeniu de interes încă de la începutul semestrului european. În ultimii ani, aproximativ trei sferturi dintre statele membre au primit o recomandare referitoare la funcționarea sistemului lor de pensii. În 2020, circumstanțele speciale și caracterul extraordinar al crizei provocate de pandemia de COVID-19 au condus la neemiterea de către Consiliu a niciunei recomandări specifice fiecărei țări privind pensiile, deși probleme legate de pensii au fost identificate în considerentele recomandărilor. Ca răspuns, CPS și-a adaptat abordarea de evaluare, iar evaluările obișnuite specifice fiecărei țări în acest domeniu de politică au avut loc prin intermediul unei discuții tematice.

În cursul discuției, a devenit evident faptul că pensiile publice au continuat să garanteze majorității pensionarilor o sursă stabilă de venit în toate statele membre. În acest sens, în același timp se poate preconiza că criza provocată de pandemia de COVID-19, cu un impact semnificativ asupra pieței forței de muncă și a piețelor financiare, va avea un impact și asupra veniturilor persoanelor în vârstă și va exercita o presiune suplimentară asupra finanțării sistemelor de pensii, asupra cărora efectele pandemiei nu sunt încă pe deplin vizibile.

În pofida impactului relativ limitat al pandemiei asupra sistemelor de pensii pe termen scurt, există o serie de provocări pe termen mai lung legate de menținerea caracterului adecvat și a finanțării sustenabile a pensiilor în contextul îmbătrânirii societății și al unei economii și piețe a forței de muncă aflate în schimbare. Având în vedere complexitatea provocărilor, statele membre au pus în aplicare reforme în contextul ciclurilor multianuale.

Abordarea cea mai comună în cadrul reformelor anterioare s-a axat pe creșterea vârstei efective de pensionare. În ultimii ani, statele membre au majorat vârsta legală de pensionare, au restricționat accesul la pensionarea anticipată, au revizuit cerințele privind contribuțiile și au consolidat stimulentele și contrastimulentele pentru a încuraja pensionarea la o vârstă mai înaintată. Căile flexibile de pensionare, menite să faciliteze prelungirea vieții profesionale și să descurajeze pensionarea anticipată, au devenit din ce în ce mai răspândite. Multe dintre reforme au inclus introducerea unor mecanisme de ajustare automată, care să stabilească o legătură directă între parametrii-cheie ai pensiilor, cum ar fi vârsta de pensionare sau prestațiile de pensie, și schimbările demografice.

Reformele recente indică, de asemenea, o tendință de eliminare treptată a pensiilor speciale care acordă tratament preferențial anumitor grupuri de populație. Unele reforme au îmbunătățit accesul la sistemele de pensii pentru persoanele care ocupă alte tipuri de locuri de muncă decât cele permanente, cu normă întreagă, dar există în continuare lacune semnificative. Unele reforme au abordat, de asemenea, rolul pensiilor suplimentare sau private în ceea ce privește furnizarea de venituri pentru persoanele în vârstă.

Dezbaterea tematică a CPS arată că, în pofida măsurilor luate, vor fi necesare eforturi suplimentare pentru a aborda provocările legate de adecvare și sustenabilitate cu care se confruntă sistemele de pensii din întreaga UE. Statele membre ar trebui să continue să ia măsuri pentru a prelungi viața profesională. Eforturile de adaptare a vârstei de pensionare sau a cerințelor în materie de carieră; prestațiile sau ratele de acumulare pentru a reflecta creșterea speranței de viață ar trebui completate cu opțiuni flexibile de lucru, inclusiv cu posibilitatea de a combina pensiile cu veniturile din muncă. Acțiunile de sensibilizare și creșterea atractivității sistemelor de pensii pentru lucrători într-un stadiu mai timpuriu al carierei lor pot afecta comportamentul acestora. În acest sens, promovarea unei vieți profesionale mai lungi ar trebui să înceapă mai devreme în carieră și nu numai atunci când persoana se apropie de vârsta de pensionare. Stimulentele fiscale pentru pensionarea amânată sau pentru investițiile în pensii suplimentare vor continua să joace un rol, deși efectul lor distributiv trebuie analizat cu atenție.

În același timp, asigurarea unei vieți profesionale mai lungi este o chestiune transversală care trebuie promovată prin acțiuni în mai multe domenii de politică. O condiție prealabilă esențială în acest sens este ca piețele forței de muncă să permită prelungirea vieții profesionale – aceasta include opțiuni de învățare pe tot parcursul vieții și asigurarea unui mediu de lucru flexibil, sănătos și sigur, adecvat nevoilor lucrătorilor în vârstă. Accesul la servicii sociale și de sănătate de înaltă calitate este necesar pentru a facilita rămânerea în câmpul muncii a lucrătorilor în vârstă. Cooperarea consolidată între mai multe politici și implicarea partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile rămân factori importanți pentru elaborarea de strategii pentru o viață profesională mai îndelungată.

Evaluările efectuate de CPS au arătat, de asemenea, că lucrătorii cu contracte atipice de muncă și cei care desfășoară activități independente sunt în continuare insuficient protejați, ceea ce a subminat atât caracterul adecvat, cât și baza de contribuții a sistemelor de pensii. Aceste grupuri, precum și persoanele cu venituri reduse în general, au, de asemenea, un acces mai redus la sistemele de pensii suplimentare. Prin urmare, sunt necesare eforturi susținute pentru a asigura o acoperire adecvată și oportunități de acumulare a drepturilor de pensie pentru acești lucrători – ca urmare a Recomandării Consiliului privind accesul la protecție socială ⁴ – și pentru a adapta sistemele de pensii la natura schimbătoare a muncii, pentru a proteja mai bine toți lucrătorii.

⁴ Recomandarea Consiliului din 8 noiembrie 2019 privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă.

Reformele anterioare au contribuit, în medie, la stabilizarea cheltuielilor cu pensiile pe termen lung, dar acest lucru a fost adesea în detrimentul adecvării viitoare a pensiilor. În consecință, provocarea de a asigura o finanțare suficientă pentru a oferi prestații adecvate și o acoperire corespunzătoare a pensiilor rămâne puternică. Discuțiile au arătat că, într-o serie de state membre, există o trecere continuă de la finanțarea prin contribuții la finanțarea bazată în mai mare măsură pe taxe. Având în vedere circumstanțele naționale diferite, atingerea obiectivelor sociale ale sistemelor de pensii, menținând în același timp sustenabilitatea, poate necesita abordări diferite de finanțare în statele membre.

În lumina acestor observații, CPS solicită o dezbatere amplă și deschisă cu privire la modul în care sistemele de pensii și sistemele de protecție socială, în general, pot suporta acordarea de prestații adecvate în contextul îmbătrânirii populației și al evoluției piețelor forței de muncă. O analiză mai detaliată a principalelor provocări comune este disponibilă în Raportul comun privind adecvarea pensiilor pe 2021, elaborat de Comitetul pentru protecție socială și de Comisia Europeană.

Reformele în domeniul asistenței medicale

Pandemia de COVID-19 a pus sistemele naționale de sănătate sub o presiune fără precedent, expunând deficiențele structurale existente și subliniind necesitatea de a îmbunătăți gradul lor de pregătire pentru a răspunde mai bine la situațiile de criză în toate statele membre. În consecință, ciclul semestrului european din 2020 a pus un accent puternic pe reformele din domeniul asistenței medicale, toate statele membre primind o recomandare specifică fiecărei țări pentru a aborda reziliența sistemelor lor.

În plus, în funcție de statul membru, s-a pus accentul și pe: deficitul de forță de muncă și condițiile de muncă (BG, HR, CY, CZ, DK, EE, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, RO, SK, SI, ES, SE); disponibilitatea produselor și a infrastructurilor medicale esențiale (BE, DK, EE, FR, HU, IT, LV, LT, MT, RO, SK, SI, ES, SE); accesibilitatea, calitatea și disponibilitatea serviciilor de îngrijire (BG, CY, EL, HR, EE, FI, LT, LV, PT, RO); infrastructura de sănătate pentru e-sănătate, precum și implementarea acesteia (HR, CZ, FR, DE, ES, LU, LV, NL, PL); transferul asistenței medicale de la unitățile spitalicești la cele ambulatorii (AT, CZ, EE, HU, IE, MT, SK); coordonarea generală, guvernanta și integrarea serviciilor de îngrijire (HR, CZ, FI, IT, LU, SK) și capacitatea financiară a sistemului de sănătate (BG, LV, PL).

Evaluările specifice fiecărei țări din cadrul CPS și discuțiile tematice specifice au confirmat faptul că, în urma pandemiei de COVID-19, toate statele membre au luat măsuri de urgență pentru a sprijini funcționarea sistemelor lor de sănătate. **Finanțarea pentru sănătate a fost majorată semnificativ** prin realocarea de fonduri de la alte posturi din bugetul național, precum și de la mai multe instrumente ale UE. Finanțarea suplimentară a fost utilizată pentru a extinde capacitatea de terapie intensivă și pentru a asigura disponibilitatea materialelor medicale critice și a personalului medical. O serie de state membre au introdus, de asemenea, dispoziții pentru a compensa spitalele, furnizorii de asistență medicală și instituțiile de asistență medicală pentru pierderile financiare cauzate de schimbările legate de COVID-19 în ceea ce privește cererea și oferta de tratament medical, cum ar fi, de exemplu, paturile de spital rămase neocupate din cauza tratamentului planificat amânat ca urmare a crizei.

Criza a arătat, de asemenea, că o serie de state membre se confruntă cu **deficite structurale de lucrători în domeniul sănătății, care trebuie remediate**. Toate statele membre au pus în aplicare măsuri extraordinare pentru a sprijini oferta limitată de personal medical la începutul pandemiei. Personalul spitalicesc din prima linie a primit compensații suplimentare și au fost înființate servicii de asistență de sănătate mintală în mai multe state membre. Au fost intensificate oportunitățile de formare, pentru a facilita reafectarea personalului, iar studenții la medicină, voluntarii și personalul militar au fost mobilizați pentru a îndeplini anumite sarcini non-clinice.

De asemenea, au fost aduse modificări rolurilor și responsabilităților lucrătorilor din domeniul sănătății la nivel individual și organizațional. În spitale, personalul existent a fost redirecționat și reafectat pentru a face față epidemiei. Organizarea filierelor de furnizare a asistenței medicale, altele decât cele legate de COVID-19, a fost revizuită pentru a optimiza rolurile clinice. Rolul farmaciștilor comunitari și al medicilor generalişti a fost extins în multe țări, cel puțin temporar, pentru a reduce necesitatea consultațiilor medicale pentru pacienții care nu suferă de COVID-19. În vederea abordării provocărilor în materie de forță de muncă pe termen lung, multe state membre au raportat măsuri de finanțare a creării de locuri de muncă suplimentare în domeniul asistenței medicale; de îmbunătățire a atractivității profesiei medicale și de oferire a unor oportunități suplimentare de formare și specializare personalului existent. În faza imediat ulterioară pandemiei, trebuie să se acorde o atenție deosebită sarcinii care apasă asupra cadrelor medicale din cauza întârzierilor în ceea ce privește intervențiile medicale planificate, care au fost amânate din pricina crizei.

Criza a evidențiat **importanța unor plase de siguranță puternice** pentru asigurarea accesului la asistență medicală pentru persoanele cele mai vulnerabile, precum și **nevoia strategică de coordonare eficientă între sistemele sociale și de sănătate**. Acțiunile întreprinse de statele membre pentru a oferi sprijin financiar, precum și pentru a asigura accesul continuu la asistență medicală par să fi atenuat – dar nu și eliminat – impactul pandemiei asupra persoanelor celor mai vulnerabile, care au suportat în cea mai mare măsură impactul pandemiei asupra sănătății până în prezent. În plus, este posibil ca accentul pus pe pacienții afectați de COVID-19 și îngrijirile de urgență de care au avut nevoie în faza inițială a pandemiei să fi condus, de asemenea, la acordarea unei atenții mai mici principalilor factori sociali responsabili pentru o mai mare vulnerabilitate în materie de sănătate – aceasta include factori precum singurătatea, stilurile de viață și mediile fizice nesănătoase, precum și alte probleme sociale, cum ar fi situațiile locative, datoriile și stresul.

În perioada post-pandemie, statele membre ar trebui să își reînnoiască **atenția acordată prevenirii și promovării sănătății**, precum și să își intensifice eforturile de **îmbunătățire a furnizării de asistență medicală primară**. Acest lucru ar putea nu numai să promoveze rezultate mai bune în materie de sănătate pentru populație, ci și să reducă nevoia de personal medical specializat și de asistență spitalicească costisitoare. De asemenea, rămâne vital ca sprijinul pe termen scurt să fie transpus în acțiuni care să aducă îmbunătățiri pe termen lung, în conformitate cu Pilonul european al drepturilor sociale. Multe dintre aspectele care ar putea fi valorificate în acest scop se află în afara domeniului sănătății, cum ar fi lucrul și munca, educația, mediul de viață fizic și securitatea socială. Aceasta înseamnă că este necesară o **cooperare intersectorială** mai intensă între ministere, dar și între părțile interesate.

Pandemia de COVID-19 a servit, de asemenea, drept **catalizator pentru inovare**. Eforturile de limitare a răspândirii virusului au condus la o creștere fără precedent a utilizării telemedicinii și a altor soluții digitale în toate statele membre, menținând în același timp calitatea serviciilor de asistență medicală primară. Prin înlocuirea vizitelor fizice și prin raționalizarea evaluării nevoilor de servicii, utilizarea sporită a telemedicinii are potențialul de a îmbunătăți accesul la asistență medicală, de a reduce costurile globale și inegalitățile în materie de acces la nivel regional și poate contribui la acoperirea deficitului de lucrători din domeniul sănătății.

În același timp, inovarea în ceea ce privește furnizarea de servicii de asistență medicală poate reprezenta o amenințare în sensul sporirii decalajului digital legat de competențele digitale limitate și de aspectele privind accesul la tehnologia informației. Acest lucru ar putea avea un impact negativ asupra grupurilor sociale cu statut socioeconomic dezavantajat sau asupra persoanelor din zonele cu infrastructură digitală mai puțin dezvoltată. Astfel de grupuri trebuie să primească informații suplimentare și sprijin pentru a se asigura că nu sunt lăsate în urmă. Ar putea fi necesară menținerea unei abordări mixte, cu o combinație de servicii medicale digitale și fizice, pentru a promova accesul tuturor la asistență medicală de calitate.

Pe termen lung, o serie de state membre procedează la **punerea în aplicare a reformelor sistemului de sănătate** lansate înainte de pandemie. Altele au dezvoltat noi planuri cuprinzătoare pentru reformele sistemului de sănătate, care prevăd noi investiții semnificative în sectorul sănătății și al îngrijirii pe termen lung pe parcursul mai multor ani și cu sprijinul finanțării din partea UE. Mai multe state membre înființează, de asemenea, comisii de anchetă pentru a valorifica lecțiile învățate în urma crizei. Luarea de măsuri în urma constatărilor unor astfel de anchete ar putea conduce la măsuri îmbunătățite în ceea ce privește pregătirea pentru situații de criză viitoare.

Reformele în domeniul îngrijirii pe termen lung

Impactul puternic al pandemiei de COVID-19 asupra furnizării de servicii de îngrijire pe termen lung a evidențiat necesitatea de a trece în revistă evoluțiile din acest sector. În 2020, trei state membre (FI, PT, SI) au primit o recomandare specifică fiecărei țări pentru a îmbunătăți accesul și a consolida reziliența sistemelor lor de îngrijire pe termen lung. Alte aspecte, cum ar fi sustenabilitatea, raportul cost-eficacitate, accesul, accesibilitatea din punct de vedere financiar și calitatea îngrijirii, au fost reflectate în considerentele recomandărilor specifice fiecărei țări din 2020 pentru o serie de state membre.

Evaluările CPS și discuțiile tematice conexe au confirmat faptul că sistemele de îngrijire pe termen lung au fost puternic afectate de pandemie. Mortalitatea în centrele de îngrijire a reprezentat o parte semnificativă a tuturor deceselor cauzate de COVID-19, din cauza vulnerabilității ridicate la boală a utilizatorilor centrelor și – în special în primele luni ale epidemiei – din cauza problemelor de capacitate pentru testare și a lipsei de echipamente individuale de protecție. Distanțarea și izolarea socială au avut adesea un impact negativ asupra sănătății (în special a sănătății lor mintale) și asupra stării de bine a rezidenților din unitățile de îngrijire pe termen lung. Concilierea vieții profesionale cu îngrijirea în cazul persoanelor care asigură servicii informale de îngrijire, dintre care majoritatea sunt femei, a devenit din ce în ce mai dificilă. În unele țări, furnizorii de sprijin profesional și-au redus serviciile, sporind și mai mult presiunea psihologică cu care se confruntă persoanele care asigură servicii de îngrijire.

Autoritățile publice au răspuns la multitudinea de provocări prin introducerea unei serii de măsuri pe termen scurt pentru a menține furnizarea de servicii de îngrijire pe termen lung și pentru a proteja viețile utilizatorilor și ale persoanelor care asigură servicii de îngrijire. Cooperarea strânsă dintre autoritățile din domeniul social și al sănătății a fost identificată ca fiind deosebit de importantă pentru limitarea pandemiei, însă evaluările CPS au arătat că ar trebui consolidată cooperarea dintre serviciile sociale și sistemele de sănătate.

Dincolo de pandemia de COVID-19 și având în vedere îmbătrânirea populației Europei, statele membre trebuie să își continue eforturile de abordare a provocărilor structurale legate de îngrijirea pe termen lung. Printre acestea se numără, în special, modul în care: se asigură un acces convenabil și adecvat la servicii de îngrijire pe termen lung pentru toți cei care au nevoie de aceasta; se furnizează servicii de îngrijire pe termen lung de bună calitate; se asigură o forță de muncă adecvată în domeniul îngrijirii pe termen lung și se sprijină persoanele care asigură servicii informale de îngrijire și se finanțează sistemele de îngrijire pe termen lung într-o perioadă de creștere a cererii de îngrijire și de reducere a forței de muncă. O analiză mai detaliată a principalelor provocări comune este disponibilă în Raportul comun din 2021 privind îngrijirea pe termen lung, elaborat de Comitetul pentru protecție socială și de Comisia Europeană.

Anexa 1: Concluzii specifice fiecărei țări în urma supravegherii multilaterale a EMCO

Anexa 2: Concluziile specifice fiecărei țări în urma evaluărilor multilaterale ale punerii în aplicare ale CPS

Anexa 3: Concluzii specifice fiecărei țări în urma evaluărilor multilaterale comune ale EMCO și CPS